

Javni zavodi za kreditna podjetja, obrt, zavarovanje,
trgovino in promet.

Dežela	Zavodi in družbe za							
	kredit	trgovino in obrt	rudarstvo in poljedelstvo	železnice	stavbena podjetja	hramilnice	zavarovanje	druga delniška podjetja
Dolenja Avstrija	20	72	11	37	10	74	72	10
Gorenja Avstrija	4	14	—	—	1	39	1	5
Salzburško . . .	—	—	—	—	—	6	9	8
Tirolsko in Pred-arelsko	1	10	—	3	—	15	34	—
Koroško	—	—	1	1	—	10	—	—
Štajersko	5	10	—	13	1	53	—	—
Kranjsko	—	3	—	2	1	6	—	—
Primorsko	6	9	—	4	—	9	24	8
Dalmacija	4	—	3	—	2	2	—	1
Češko	15	55	7	29	2	149	170	54
Moravsko	14	62	7	5	—	57	7	—
Šlezija	4	9	—	—	—	21	—	—
Galicija	7	10	—	—	—	27	2	—
Bukovina	1	—	—	2	—	1	—	2
Skupaj	81	254	29	96	17	469	319	88

(Dalje prih.)

Spisje v ljudski šoli.

(Spisal Fr. Potokar.)

Učna tvarina v ljudski šoli je jako obširna in raznovrstna. Povzeta je iz vseh znanstev, da si otroci pridobe kolikor mogoče dovršene obče omike, ki obsega najpotrebnejše nauke za praktično življenje. Ves pouk pa je gotovo zavisen najbolj od učitelja samega. Zato se od njega zahteva, da se seznanji z vsemi predmeti, katere mu je poučevati. Marljivo mora študirati razne metode, obenem pa uporabljati izkušnje iz lastnih doživljanjev. Ni ga pa menda predmeta, o katerem bi bilo učiteljstvo tako različnega mnenja, kako doseči zaželeni zmoter, kakor je ravno prevažno spisje. Nekateri iščejo snovi v šolskem berilu, drugi se oklepajo slovnice. So učitelji, ki obračajo pri spisju vso pozornost na pravopisje, zopet drugi skušajo v jeziku doseči gotovost. Skrajnji čas bi bil, da bi se glede spisja dosegla edinost vsaj v glavnih točkah. V to svrhu sem si pregledal nekatere metodične spise, nekaj pa povzel iz lastne izkušnje, katere mi po triletnem službovanju seveda še dokaj primanjkuje. Mogoče mi bo kdo očital, da se ne ravnam po temi, a o spisju ne morem drugače razpravljati, da posežem v vse učne predmete, kako pri njih postopati v dosego dovoljnih uspehov.

Temelj spisju v prvih treh šolskih letih:

Otroci pridejo v šolo duševno popolnoma nerazviti. Prinesejo s seboj sicer dokaj nazorov, a ti so nedostatni in nejasni. Učiteljeva dolžnost je, da jih popolni na poti nazornega nauka. S tem se uče otroci prav gledati, so pa tudi prisiljeni logično misliti in svoje misli pravilno, v lepih stavkih izražati. Jezik in uho je treba piliti in ostriti, le tako je otrok zmožen svoj govor, svoje misli tudi pismeno izraziti. Prvi temelj spisju je tedaj izurjenost v jeziku. Dovolj žalostno, če ne zna otrok najkraj-

šega stavka pravilno povedati ter pri vsaki besedi stoka in se obotavlja. Ne morem torej dovolj priporočati, da otroci pri nazornem nauku odgovarjajo glasno, razločno in slovnično pravilno ter da odgovore ponavljajo posamezni učenci in tudi v zboru. Tako so prisiljeni pouk razumevati vsi tudi manj talentirani in nepazljivi učenci. V zboru brati, v zboru računati, v zboru memorirati posamezne besede, stavke, kratke pesmi, to so vaje, ki so neobhodno potrebne v 1. šolskem letu, ako hočemo doseči dobro podlago v spisju. Kako ti naj učenec odgovarja pri računskih nalogah, če ne zna govoriti — in koliko truda imajo učitelji pri slovničnih urah, pri raznih pravilih, če so otroci v izrazu preokorni.

Nadaljnja podloga spisju sta gotovo lepopisje in pravopisje. Pravilno štiliziran sestavek zbujajo v nas zanimanje, ker nam kaže olikan, izobražen jezik, ako pa ni kaligrafično lep, slabo vpliva na vsakterega. Torej že s prvimi črkami je treba na delo, da se otrokom vcepi čut do lepe pisave. A to še ne zadostuje. Vprašam se: ali tudi ortografično pravilno pišejo? Tu velja pravilo: Piši tako, kakor je tiskano. Izkušnja nas uči, da si to najbolje zapomnimo, kar si večkrat in natanko ogledamo. Pri pravopisju se moremo torej le malo po pravilih ravnati, kaj uspešnega je le tedaj pričakovati, če ima učenec neprestano priliko besede opazovati, da veliko bere in prepisuje, ter si tako besede obdrži v trajnem spominu. Ortografija ima pa tudi zaslonbo v posluhu samem. Če učitelj glasno govori, glasnike razločno izgovarja, mu bodo otroci lahko sledili z mislimi, v pravopisju vedno bolj napredovali, za lepo stilistiko pa pridobili boljšo podlago.

V 2. šolskem letu je za spisje prevažna vaja v prepisovanju. Učenec, ki se je naučil berilne sestavke kaligrafično lepo in ortografično pravilno prepisovati, je za spisje in lepo stilistiko več pridobil, kakor če bi znal naklepetati brez števila slovničnih pravil, ki nimajo za življenje najmanjše vrednosti. Nikakor se ne strinjam z onimi, ki trdijo, da se s prepisovanjem le čas krati, ker si učenec zapomni le obliko črk, ne pa, kako se pišejo. Gotovo boš dosegel dovolj uspehov, ako prepisovanje po okoliščinah kolikor mogoče izpreminjaš. Zdaj prepisujte iz knjige, zdaj raz šolsko tablo, danes tiskano, prihodnjič pisano, v slovenskem ali nemškem jeziku, z nemškimi ali z latinskimi črkami. Pri vsem tem je treba seveda strogega nadzorstva. Če otroci zapazijo, da je učitelju eno, naj pišejo lepo ali grdo, pravilno ali nepravilno, potem je konec lepopisju in pravopisju.

Z ortografijo pa pridemo v 2. šolskem letu nehote do predmeta, na katerega podlogi nam je zidati za boljšo stilistiko — in to je slovnica. Kdor hoče misli pismeno prav izraziti, se mora seznaniti s slovničnimi pravili. Učitelj pa ne sme biti ponosen, če jih otroci na pamet znajo, veliko vrednejše je, kako jih razumevajo in uporabljajo. Pravila se naj tedaj edino le po primernih vajah razpravljajo, da se to, kar so se učili, utrdi, in da otrok postane spretnejši v razumevanju in uporabljanju svojega jezika.

V 3. šolskem letu so otroci že nekoliko bolj izurjeni v izrazu jezika kakor tudi v pismenih vajah. V dosego dovoljnih uspehov pride na vrsto nova vaja — narekovanje. Narekovanje je izvrstna pripravljavna vaja za spisje, če se pri njem ne krši disciplina in da učitelj preveč in predolgo ne narekuje. Kar je narekovanja čez

pol ure, je za otroke prenaporno, zlasti v nižjih razredih. Umestno ni tudi hitro ali prepočasno narekovanje. S hitrim narekovanjem se navadijo otroci delati grde črke in ne pišejo ortografično pravilno, ako pa počasi narekuješ, besede ponavljaš, je posledica temu ponavljanju, da učitelj trpi na pljučih, učenci pa bodo nepazljivi, zanemarjajo stvar in so leni v mišljenju. Menim, da zadostuje, da stavek enkrat glasno in razločno poveš, nato ga ponovi talentiranejši in potem šele pišejo. Posamezne besede, goli stavki, se lahko narekujejo že v II. razredu, črke in zlogi celo v I.

Snov za narekovanje se naj povzame kolikor mogoče iz realističnih predmetov. Stavki morajo biti pri prvih vajah kratki, če jih berilo nima na razpolaganje, naj si jih učitelj sam sestavi. Ako obravnavaš 52. berilno vajo „Pes“, povzemi iz nje s pomočjo nazornega nauka in opiraj se vedno na berilno vajo, naslednjih sedem vprašanj: 1.) Kaj je pes? 2.) kakšne postave je? 3.) barva, 4.) katere lastnosti ima? 5.) kje živi? 6.) s čim se hrani? 7.) s čim nam koristi ali škoduje? Popis bi se kratko glasil tako-le: Pes je domača žival. — Ima podolgasto glavo. Ušesa so kratka in pokonci stoječa. Zobje so ostri. Jezik je gladek. — Barve je bele, črne, sive, rjave ali lisaste. — Pes je zvest, poslušen in radoučen. Ima dober voh in tanek sluh. — Živi skoro po vsem svetu. — Hrani se z ostanki naše hrane. — Doma varuje hišo.

Ta popis psa porabi pri spisovni uri. Narekuj jim ga, kakor si ga ustmeno obravnaval, ali pa, da slede vprašanjem takoj odgovori. Po navedenih sedmih vprašanjih se ravnaj pri opisih vseh drugih živali, o katerih se v knjigi razpravlja, opisuj pa tudi razna orodja in rastline.

Pri vseh do sedaj navedenih vajah ne pozabimo na spomin. Na spomin naj se otroci veliko uče, ne le razne pesmi, nauke in pregovore, ampak tudi ber. vaje, kratke povesti, zlasti basni. V 3. berilu je med drugimi povest: „Prazen strah“ Po ustmeni temeljiti obravnavi naj se jo otroci na pamet nauče. Pri spisovni uri se nekolikokrat prebere, ponovi na spomin — in na to je pismena vaja, za katero svetujem naslednjo metodo: Stavek ponove posamezni učenci in v zboru. Učitelj daje med tem ponavljanjem znamenja z roko kakor bi taktiral, in za vsako vejico je kratka pavza. Da se disciplina ne krši, naj oni učenec, o katerem je učitelju znano, da je najpočasnejši v pisavi, zadnjo besedo stavka glasno izreče, in potem pride zopet novi stavek. Mogoče mi bo kdo ugovarjal, zakaj se povest ne spiše brez ponavljanja stavkov — posamezno in v zboru. To bi bilo za otroke v 3. šol. letu prvič prenaporno, drugič bi se pa razvadili spuščati ločila, bi pisali zdaj z veliko, zdaj z malo začetno črko, besede bi pa bile zvezane, kakor mreža. Tako postopaj pri vseh sličnih povestih. Le na tem poti si bodo otroci pridobili neizgubljivih besednih in strokovnih oblik, pravi čut za jezik, in to je zopet dobra podloga spisju.

V dosego jezikovne izurjenosti se morajo otroci v prvih treh šol. letih veliko vaditi v branju. Skušajmo otrokom ušesa odpreti in jim veselje pridobiti za čist, olikan, izobražen jezik. Tedaj vaja in zopet ustmena vaja v raznih učnih predmetih! Bero naj glasno in razločno — in ker vsi ne pridejo na vrsto, naj bero tudi v zboru. Nadalje je važno, da gladko čitajo, še važnejše pa, da z razumom čitajo in berilo s svojimi besedami ponavljajo. Za prvim odstavkom berilne vaje stavi učitelj

vprašanji: Kaj si bral? Kaj si si zapomnil? Ko prebero 2. odstavek, zopet ponovi obe vprašanji, potem pa povedo vsebino 1. in 2. odstavka skupaj. Tako postopaj do konca berilne vaje. Boljša ena temeljito predelana, kakor deset drugih, ki se mehanično prebavijo.

(Dalje prih.)

Naši dopisi.

Iz kamniškega okraja. Okrajna učiteljska konferenca kamniškega okraja se je vršila dne 28. malega srpana t. l. v Kamniku.

Po slovesni sveti maši je bila v lični, z rastlinami okrašeni mestni dvorani najprej slavnostna seja v proslavo petdesetletnega jubilejskega vladanja Njega Veličanstva presvetlega cesarja Franca Jožefa I. Tej seji je prisostoval tudi g. c. kr. okrajni glavar G. Friedrich.

Slavnostni govornik, gospod nadučitelj J. Toman je v svojem vzneseu govoru podal zgodovino naše monarhije zadnjih 50 let ter je omenil posebno zakone, ki so dali avstrijskim narodom (posebno pa našemu slovenskemu narodu) podlago sedanjega napredka in boljši bodočnosti. Govor je končal s trikratnim slava-klicem na presvetlega vladarja. Seveda se mu je učiteljstvo navdušeno pridružilo in je potem zapelo veličastno cesarsko pesem.

Po nasvetu gospoda predsednika, prof. Vilib. Zupančiča je potem učiteljstvo brzojavno poslalo izjavo iskrene ljubezni in oemajne vdanosti potom gospoda deželnega predsednika presvetlemu cesarju.

Gospod predsednik potem zahvali gospoda okrajnega glavarja na prisostvovanju pri slavnostni seji. Tej zahvali se je učiteljstvo z živio-klici pridružilo. Na to omeni gosp. okrajni glavar, da ga je veselilo videti, kako je učiteljstvo vdano svojemu vladarju. Prepričan je, da učiteljstvo ne bo le gledalo, da se učenci kaj nauče, ampak bo tudi skrbelo, da vzraste iz njih dobri avstrijski državljani.

Po slavnostni seji pozdravi gosp. predsednik zbrano učiteljstvo in pa pri konferenci navzočega g. župnika Fr. Kreka iz Vranje Peči, se spominja smrti nadvojvode Ludovika (učiteljstvo v znak sožalja vstane) ter imenuje svojim namestnikom g. nadučitelja Fr. Spintreja.

Po izvolitvi gđe. Zof. Verbič in g. V. Sadarja zapisnikarjem je podal g. okrajni nadzornik uradna nazonila in opazke. Napak, katere je pri nadzorovanju opazil in prizadetim obenem tudi povedal, zaradi slavnostnega dne ne ponavlja. Priporoča poučevati po podrobnih učnih načrtih, ki jih je učiteljstvo pred leti z velikim trudom izdelalo ter omenja, da je bil šolski obisk dober. Nadaljevaje svoje poročilo pravi g. nadzornik: Posebno me pa veseli, da smem konstatovati, da se je vse učiteljstvo hvalevredno vedlo in delovalo, mnogo izmed njih še celo zelo hvalevredno. Z novim zakonom deželnega zbora kranjskega se je izboljšalo gmotno stanje učiteljstvu, in učiteljstvo tega okraja, med katerim je mnogo prav dobrih talentov, bo lahko še z večjim uspehom delovalo v prosepah šolstva.

Žrtve dežele so v tem oziru res precej ogromne, a kar se bode potrosilo za šolo, bode donašalo stoteri sad. Za tem sta gg. Iv. Zupan in Fr. Razpotnik rešila referata: „Kako se poučuje praktično računstvo“ in „Kako bi mogle ljudske šole praznovati cesarjev jubilej našim razmeram primerno“, v občo zadovoljnost.

V knjižnični odbor za leto 1898/99 so bili izvoljeni gg.: P. Gorjup, L. Letnar, J. Pintar, Fr. Spintre in J. Toman, v stalni odbor pa gg.: J. Čenčič, M. Janežič, L. Letnar, J. Toman in J. Tramte.

Nato zaključil gosp. predsednik zborovanje s trikratnim „Slava“-klicem na presvetlega cesarja. *M. Janežič.*